

А. В. ПИТОМЕЦЬ,
*аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія», адвокат*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА-ЗАХИСНИКА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Відповідно до частини 3 статті 19 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист адвокатом прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та інших осіб являється окремим видом адвокатської діяльності, а відповідно до Конституції України та Кримінального процесуального кодексу (далі — КПК) однією з основоположних прав.

Досудове розслідування за новим КПК розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і не передбачає права на оскарження реєстрації кримінальної справи. Проте можна ініціювати припинення кримінального провадження і ця місія покладається на адвоката. Загалом, логіка нового КПК підштовхує захисника, підозрюваного, обвинуваченого до вирішення проблем захисту безпосередньо у суді. Таким чином, будь-яка особа може бути піддана кримінальному переслідуванню без можливості його оскаржити у суді на стадії досудового слідства, якщо не вдасться довести правомірність оскарження в порядку ст. 303 КПК. Для того щоб «розправитись» з людиною, знищити її бізнес, нейтралізувати перед виборами, досить включити процедуру кримінального переслідування. І новий КПК цю можливість надає, знявши такий запобіжник, як оскарження порушення кримінальної справи. Відповідно до ч. 2 ст. 283 КПК прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру закрити кримінальне провадження, якщо для цього є підстави. Й адвокат повинен (принаймні з профілактичних міркувань) подати клопотання про закриття справи, якщо вбачає наявність для цього відповідних підстав. Адвокат не повинен чекати милості з боку слідства та прокурора і вправі ініціювати цей процес. Своєчасне подання клопотання про закриття провадження може відіграти позитивну роль. І крім того, відмовляючи в задоволенні такого клопотання, прокурор повинен обґрунтувати свою позицію. Нерідко при цьому впливають ті обставини, які цікавлять захисника, але не були йому повідомлені раніше.

На стадії досудового розслідування захисник з'ясовує для себе фактичні обставини справи, тобто відповідає на запитання: коли? де? хто?

що? як? і «пише» історію — переконливу, аргументовану і відповідну інтересам обвинуваченого. Для цього згідно з ч. 3 ст. 93 КПК України сторона захисту має прав здійснювати збирання доказів шляхом виступу та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. На відміну від діяльності слідчого, який зобов'язаний вжити всі передбачені законом заходи для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, адвокат збирає докази в «односторонньому» порядку. Докази збираються тільки ті, які дозволяють виявити обставини, що виправдовують підозрюваного чи обвинуваченого, пом'якшуючи відповідальність. Адвокат керується правилом: «Не нашкодь клієнту». Адвокат також має враховувати і докази, які послаблюють становище обвинуваченого. Якщо такі докази не вдається спростувати, то захисник має продумати, яким чином нейтралізувати такі докази. Наприклад, відомості про поганий зір свідка можна інтерпретувати як стан, який позбавив можливість людину правильно оцінити обстановку. У деяких випадках можна про докази, які послаблюють позицію, змовчати. Адвокат мотивуючись принципом «домінантності інтересів клієнта, може будувати свою позицію на прогалинах у доказах, зібраних обвинуваченням, суперечностях. Прогалини можуть бути створені і за рахунок усунення недопустимих доказів. Дискусійним вбачається питання про те, чи може захисник доводити невинуватість підзахисного шляхом повідомлення слідчому інформації про причетність іншої особи до вчинення злочину. Безумовно захист клієнта не може здійснюватись виключно шляхом обвинувачення інших осіб, але якщо виправдання його клієнта можливе лише за умови різкої колізійної ситуації в процесі, адвокат повинен виконати свої професійні обов'язки, адже захист клієнта важливіше цієї колізії.

Дуже важливим фактором у роботі адвоката на досудовому слідстві є встановлення нормальних, етично виважених стосунків з підзахисним у питанні узгодження позиції стосовно пред'явленого обвинувачення. Нерідко трапляється, що міркування і думки обвинувачуваного та адвоката розходяться в підходах до тих чи інших фактів чи питань, порушується принцип довірчих стосунків. В такому разі адвокат має проявити себе як психолог, ретельно роз'яснити клієнту усі аспекти захисту і методично наполягати на такій тактиці поведінки підозрюваного, обвинуваченого під час допитів та інших слідчих дій, що буде перешкоджати введенню його в оману співробітниками правоохоронних органів. Але рішення останній мусить обов'язково прийняти самостійно,

бажано у письмовому вигляді, що позбавить адвоката від скарг та нарікань у разі суворого покарання, коли єдина людина, котру можна у чомусь звинуватити — це адвокат.

Важливою складовою захисту інтересів клієнта адвокату необхідно професійно побудувати відносини із стороною обвинувачення, адже представники сторони захисту та сторони обвинувачення є рівноправними учасниками кримінального процесу. Як вірно підмічає В. В. Долежан прокурор не повинен нехтувати правовою позицією захисника, адже це в кінцевому підсумку це може призвести негативних наслідків [1, С. 426]

Отже, присутність адвоката на досудових стадіях кримінального процесу забезпечить надійний захист інтересів свого клієнта та допоможе йому в повній мірі реалізувати його конституційні права.

Список використаної літератури

1. *Проблеми гармонізації відносин між адвокатом-захисником і прокурором-обвинувачем у судовому процесі* // Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листоп. 2017 р.) / відп. ред. Н. М. Бакаянова, Є. С. Хижняк ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2017. — С. 426—428.